

Лілія Чижанова

ІНТЕГРАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ ТА ТНГІС У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розкривається значення інтегральної технології та технології навчання у глобальному інформаційному суспільстві (ТНГІС) при підготовці майбутніх учителів до професійно-педагогічної діяльності.

Ключові слова: інтегральні технології, ТНГІС, блок уроків, особистісний розвиток, інтегральні групи.

In the article the meaning of integrative technology and teaching technology in global informative society (TTGIS) during preparation of future teachers for their professional pedagogical activity are cleared out.

Key words: integrative technology, TTGIS, bloc of lessons, personal progress, integral groups.

Соціально-економічні та суспільно-політичні зміни, що відбуваються у державі на сучасному етапі, модернізація освітньої системи та розвиток інформаційного спілкування все гостріше ставлять питання про рівень знань і вмінь майбутніх учителів. Зростання педагога як творчої особистості відбувається шляхом розвитку у нього професійних, креативних та інтерактивних компетенцій. За цих умов на перше місце ставиться навчання майбутніх учителів за допомогою різноманітних нестандартних технологій роботи у школі.

Саме тому елементи інноваційної технології знаходять місце у роботах таких науковців, як Л. Виготський, В. Беспалько, А. Хуторской, С. Федотова, В. Гузеєв, Б. Сазонов, Т. Кошечкіна, О. Околелов, П. Лернер, Х. Беккер.

Однією із задач сучасного навчання у ВНЗ є пояснення студентам необхідності їхнього самовдосконалення; формування думки, що вони будуть виховувати майбутні покоління, пов'язуючи теперішнє з майбутнім та минулим, що вони мають будувати майбутнє, орієнтуючись на досвід педагогів-науковців, аналізуючи та роблячи правильні висновки.

У соціально-психологічному аспекті саме студенти, порівняно з іншими групами населення, відрізняються найбільш високим рівнем пізнавальної діяльності, що закономірно сприяє розвитку цієї ланки суспільства. Як спільність вони характеризуються найвищою соціальною активністю і досить гармонійним поєднанням інтелектуальної і соціальної зрілості. У руслі сучасного розуміння навчального процесу студент (як і школяр) розглядається як активний суб'єкт педагогічної взаємодії, що самостійно

організовує свою діяльність. Йому притаманна специфічна спрямованість пізнавальної і комунікативної активності на розв'язання конкретних професійно-орієнтованих завдань [1]. Підхід до студента як до майбутнього педагога, як до особистості, що повинна оволодіти загальною будовою навчальної діяльності, способами переходу від одного виду діяльності до іншого (від орієнтованих навчальних дій до контрольних-оцінювальних) теж актуалізує проблему навчання їх технологіям нестандартного навчання школярів.

Призначення навчальної технології – гарантувати нижній поріг вірогідності успіху учнів. Чим вище цей поріг, тим якіснішою є технологія. Будь-який результат, що був отриманий за рахунок технології, може стати кращим за допомогою індивідуальної майстерності вчителя, через що навчання майбутніх учителів різноманітним нестандартним видам роботи повинно бути ґрунтовним та усвідомленим. Сучасне спрямування навчання є діяльнісно-ціннісним, а освіта в Україні відходить від стандартизації навчального процесу у школі, що сприяє переосмисленню самого навчання, підходів до нього, пошуку нових методик роботи з учнівським колективом.

Така ситуація підштовхує науковців та методистів звернутися до зарубіжних європейських та американських освітніх теорій і практик. Тенденція розвитку новітніх засад призвела до введення інновацій у педагогічно-виховний процес, і вимагає якісно нових навчальних технологій, одними з яких є інтегральність і ТНГІС (технологія навчання у глобальному інформаційному суспільстві).

До появи інтегральної технології було три класи навчальних технологій: традиційні методики, модульні технології, цільноблочні технології. Інтегрально-навчальна технологія створювалася протягом 1977–1984 років, і була пристосована для навчання математиці. Довівши свою ефективність, інтеграція стала розвиваючим началом у цільноблокових технологіях і разом із західними технологіями направляючого проектного навчання склала самостійний (четвертий) клас технологій [3]. У процесі роботи над розвитком цього класу визначилися деякі протиріччя (між цілями та забезпеченням навчання; між вимогами суспільства та шляхами втілення їх у життя; між потребою суб'єктно-суб'єктних відношень і звичкою до традиційного навчання; між потребами точних критеріїв розвитку й невизначеністю у змісті навчання), що склали актуальну проблему, вирішення якої можливе за допомогою інтегральної технології – її діяльність надає технологічне забезпечення гуманного й ефективного особистісно-зорієнтованого навчання.

Існують системні теоретичні основи інтегральної навчальної технології, які обґрунтовують її ефективність у викладанні більшості шкільних предметів. Внаслідок цих програм, навчальний процес стає диференційним і розвиваючим, а можливість прогнозування результатів через систему завдань надає змогу змінити підхід до навчання – зробити його організацій-

ним, що направить учнів на цілеспрямоване навчання. Через це сам навчальний процес будується як робота з завданнями, що відкривають широкі можливості для ініціативної, самостійної, креативної діяльності учнів. Інтегральна технологія поєднує у собі особистісно-діяльнісний підхід із дидактичним, що забезпечує розвиток кожного школяра як особистості на базі добре засвоєного навчального матеріалу, а також володіє рисами, що відрізняють її від інших типів навчально-виховного процесу [2].

По-перше, це присутність особистісного компонента, який характеризує закономірності засвоєння матеріалу, склад і послідовність дій учнів. Це можливість кожного школяра зайняти позицію вчителя, і підходити до виконання своїх обов'язків або за інструкцією, яка була запропонована вчителем, або творчо. За таких умов процес стає диференційним і розвиваючим.

По-друге, з'являється можливість прогнозування результатів через систему завдань. Саме тому навчальний процес будується як робота із завданнями, які відкривають широкі можливості для ініціативної, самостійної, креативної діяльності учнів.

За своєю структурою інтегральна технологія є цільноблочною системою навчання. Це дозволяє згрупувати матеріал до занять, систематизувати конкретні знання та навички учнів, прогнозувати результати проведеної роботи. За Гузєєвим В. мінімальною одиницею навчального процесу є *блок уроків*, у структурі якого умовно виділяють постійну та непостійну частину.

Зміст постійної частини залежить переважно від характеру матеріалу. Усі інші параметри слабко впливають на перебіг блоку, на відміну від уроків непостійної частини, де існують залежності від перебігу процесу та зворотної інформації, що надходить від суб'єктів дії. Навчальні дії поєднуються в прийоми, методи, у великі блоки діяльності. Окремі дії переходять у розумовий план, що дозволяє швидше й більш плідно здійснювати навчальну діяльність.

Головною ціллю інтегрованого уроку є особистісний розвиток учнів через комунікативну активність і групову динаміку на основі кооперативної мотивації – це умови, із дотриманням яких стає можливим реалізація загально дидактичних принципів навчально-виховного процесу: принципу гуманізму, оптимізму, природовідповідності, наочності та інших. Існує система неперервного зворотнього зв'язку й динамічного управління процесом усередині непостійної частини блоку уроків – відстеження руху школярів у групах неоднакового складу, які дозволяють вивільнити ініціативу учнів і заохочує їх інтелектуальний прогрес [3]. Сприяє ця форма роботи і самопізнанню учнів: розумінню тих ділових характеристик, які пов'язані із інтелектуальними здібностями, виявляються в особистому та діловому спілкуванні з однокласниками та вчителями.

Але за подібної схеми навчання можуть виникнути проблеми як в діяльності учнів, так і в роботі вчителя. Однією з найбільших проблем педа-

гога є контроль за діяльністю кожного члена групи, у котрих працюють учні на уроці.

На нашу думку, при поділі класу на інтегральні групи учитель повинен враховувати рівень підготовленості кожного учня окремо. Цьому сприятимуть попередньо проведені анкетування, тестування та самостійні роботи, що полегшать учителю задачу розділення класу таким чином, щоб в одній групі співпрацювали «сильні», «середні» та «слабкі» учні. Саме такий поділ сприятиме зросту якості комунікативної компетенції та бажання саморозвитку кожного з членів групи: коли «слабший» учень «тягнеться» за «сильнішим». Проте, ми вважаємо, що на початку інтегральної діяльності у непостійній частині блоку вчитель-новатор може складати й експериментальні групи, які б у свою чергу поєднували учнів лише одного рівня: для привчання дітей працювати за нестандартною схемою та запобігання дискомфорту.

Саме робота у групах зі змінним складом учнів на етапі непостійного блоку інтегрованого уроку покращує психологічний стан дитини зі слабкими знаннями, допомагає їй розкритися і повірити у власні сили. Але залишати склад груп постійним не можна, тому що це зробить неможливим еволюцію знань, умінь та навичок учнів.

До того ж, як було зазначено вище, інтегральне навчання передбачає рух, активність і непостійність спілкування між тими самими дітьми, ініціативність виконання завдань, самомотивацію з досягнення вищого інтелектуального рівня.

Характерним для роботи непостійного блоку є нерозголошення результатів діяльності кожного учня у групі, що з одного боку знімає емоційну напругу в учнів, а з другого завдає проблем учителям у контролі діяльності школярів при виконанні конкретних завдань. Слід зауважити, що саме цей недолік заважає впровадженню у процес навчання інтеграції як постійної форми роботи у школі. Цей факт підтверджує необхідність усвідомлення майбутніми вчителями необхідності чергування традиційного навчання з інтегральними технологіями.

Тож можемо сказати, що інтегральна технологія забезпечує кожному учню можливість розвинути свої уміння та навички з предмета настільки глибоко, наскільки він хоче цього сам. Майбутній учитель повинен пам'ятати, що такий тип навчання на даному етапі розвитку освіти є елементом у системі уроків.

Перш ніж проводити інтеграцію, необхідно ознайомити учнів з ціллю такого виду роботи та інформацією додаткового об'єму, яка є складнішою, але забезпечує роботу на вищому рівні. Використання новітньої технології є доречним на етапах вивчення та закріплення матеріалу, коли стає можливою самостійна (або частково самостійна: при вивченні нового матеріалу) активна пізнавальна діяльність учнів.

Сьогодні у навчання активно входить Інтернет, що впливає на зміни

у професійно-педагогічній діяльності та формах навчаючої роботи. Традиційна школа розраховує на засвоєння учнями часткового набору фактів, який пропонує їм учитель, але це не забезпечує абсолютного оволодіння матеріалом усіма учнями.

Сьогодні Інтернет в освіті складає навчання його функціонуванню, а не навчання роботи із ним. Як стверджує В. Гузєєв в інтерактивних дистанційних курсах використовуються комунікаційні можливості мережі, але у навчанні практично не використовуються її інформаційні ресурси. Користування Інтернетом не може бути самоціллю через те, що ресурси його мережі є необхідними для вирішення пізнавальних завдань. При застосуванні інтернет-можливостей система освіти отримує змогу відмовитися від накопичення знань як засвоєння способів діяльності в умовах доступності будь-якої інформації.

Саме Технологія Навчання у Глобальному Інформаційному Суспільстві відкриває можливості у цілеспрямованому отриманні інформації для навчання. Найчастіше Інтернет використовують як місце збереження різноманітних даних у той час, як ТНГІС пропонує ширше його розуміння та застосування: використовувати інформаційні ресурси Мережі з ціллю навчання, перетворити їх на необхідність для вирішення проблемних завдань [2].

Метою ТНГІС є залучення школярів до роботи з Мережею для вирішення поставлених учителем проблем, пошуку інформації, яка сприятиме його розумовому, соціальному розвитку, підвищить рівень інтелектуального спілкування як з однолітками, так і з представниками старших поколінь, з інтелектуальних та інтелектуальних прошарків суспільства.

ТНГІС є діяльнісно-ціннісною технологією, яка мала свій початок у Росії й являє собою один з найсучасніших підходів з інноваційної діяльності. ТНГІС розшифровується, що уже зазначалося вище, як Технологія Навчання у Глобальному Інформаційному Суспільстві.

Характерною рисою її є виконання завдань учнями безпосередньо на уроці, у школі, за таких умов учень має можливість стати суб'єктом навчального процесу, а правильний підбір методів та прийомів роботи викликає в нього активну діяльність: таким чином технологія отримує індивідуальний характер та реалізує діяльнісно-ціннісний підхід до освіти [3].

Функції вчителя реалізуються у цілепокладанні і плануванні результатів, організації діяльності учнів, її керуванні й експертизі отриманих результатів із ціллю порівняння їх із запланованими.

Таким чином, ТНГІС може бути описаною (за С. Федотовою) як технологія продуктивного навчання, яка зорієнтована на діяльнісно-ціннісний підхід в освіті із застосуванням як основних типів методів, так і проблемного та модельного методів. Цю технологію застосовують за декількома напрямками: 1) вироблення навичок наукового дослідження, організації ефективного пошуку необхідної інформації з використанням сучасних комп'ютерних і телекомунікаційних засобів; 2) генерування способів ви-

рішення проблемних задач; 3) рефлексія проведеної діяльності на завершальному етапі (у вигляді співставлення результатів роботи із досягненнями суспільного розвитку). Загальним значенням ТНГІС вважається її сприяння становленню ціннісних орієнтацій в учнів та формуванню інформаційної культури особистості.

Підсумовуючи все вищезазначене, зауважимо, що інтегральна технологія є технологією розвиваючого диференційного навчання і має місце у підготовці як школярів, так і студентів вищих навчальних закладів.

Хоча інтегральна технологія і змінює підхід до навчання, тим самим надаючи можливість істотно вдосконалювати вміння школярів знаходити і порівнювати декілька способів розв'язання навчального матеріалу, що підносить навчальну діяльність на більш продуктивний рівень, але реалізація оцінювання та організації на достатньому рівні її у школах ускладнюють впровадження цієї технології.

Ми вважаємо, що застосування на практиці ТНГІС майбутніми учителями сприятиме розвитку в учнів таких важливих компетенцій як аналіз, відбір, синтез, критичний підхід до отриманої інформації, цілепокладання та самооцінювання. Саме ця технологія дає можливість формувати та розвивати суб'єктно-суб'єктні відносини у професійно-педагогічній діяльності вчителів. Подібні технології потребують не менш підготовлених майстрів, які могли б орієнтуватися у інтернет-джерелах так, щоб при появі проблем в учнів учитель сам зміг пояснити їх причини, або підштовхнути школярів до виправлення помилок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалько В.П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В.П. Безпалько. – М.: Изд-во Института профессионального образования МО России, 1995. – 243 с.
2. Гузеев В.В. Системные основания образовательной технологии / В.В. Гузеев. – М.: Знание, 1995.
3. Гузеев В.В. Эффективные образовательные технологии: интегральная и ТОГИС / В.В. Гузеев. – М.: НИИ школьных технологий, 2006. – 208 с.